

Anna MISZTAL*

 <https://orcid.org/0000-0002-7455-5290>

STABILIZACJA MAKROEKONOMICZNA A ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ PRZEDSIĘBIORSTW – PRZYPADEK BUŁGARII, CZECH, POLSKI I RUMUNII

Abstrakt

Przedmiot badań: Niniejszy artykuł poświęcony został ocenie wpływu stabilizacji makroekonomicznej na zrównoważony rozwój przedsiębiorstw w Bułgarii, Czechach, Polsce i Rumunii. Analizowana problematyka stanowi ciekawy i stosunkowo słabo rozpoznany obszar badawczy, który odnosi się do rozwoju gospodarczego odbywającego się z poszanowaniem kwestii społecznych i środowiskowych. Zrównoważony rozwój determinowany jest przez szereg czynników, o charakterze mikroekonomicznym i makroekonomicznym. Jednym z kluczowych aspektów dla funkcjonowania i rozwoju podmiotów gospodarczych jest stabilizacja makroekonomiczna, którą można utożsamiać z korzystną sytuacją gospodarczą, polityczną, społeczną i demograficzną kraju, czyli stanem równowagi wewnętrznej i zewnętrznej. Zachowanie jej odpowiedniego poziomu sprzyja podejmowaniu przez przedsiębiorstwa działań na rzecz zrównoważonego rozwoju.

Cel badawczy: Podstawowym celem artykułu jest ocena zależności pomiędzy poziomem zrównoważonego rozwoju przedsiębiorstw w Bułgarii, Czechach, Polsce i Rumunii a poziomem stabilności makroekonomicznej w badanych krajach w latach 2008–2017.

Metoda badawcza: Podstawową metodą stosowaną w opracowaniu jest metoda ilościowa. W celu realizacji przyjętego problemu badawczego stworzono syntetyczne wskaźniki stabilności makroekonomicznej w oparciu o koncepcję pięciokąta stabilizacji makroekonomicznej oraz syntetyczny wskaźnik zrównoważonego rozwoju przedsiębiorstw wyznaczony w oparciu o metodę normalizacji zmiennych, a następnie dokonano statystycznej oceny zależności pomiędzy nimi.

Wyniki: Początkowe rozważania poświęcono omówieniu wybranych zagadnień teoretycznych dotyczących analizowanej problematyki, dalsza część opracowania opisuje wyniki przeprowadzonego badania. Otrzymane współczynniki korelacji liniowej Pearsona wyniosły odpowiednio dla Bułgarii 0,67, Czech 0,82, Polski 0,93 i Rumunii 0,7 na poziomie istotności $p < 0,05$. Podobne rezultaty dały wynik regresji wielorakiej. Najwyższy wpływ zmiany wskaźnika PSM widoczny jest w przypadku Polski ($b^* = 0,93$) oraz Czech ($b^* = 0,82$). Należy zatem przyjąć, że uwarunkowania makroekonomiczne mają istotny statystycznie wpływ na zrównoważony rozwój przedsiębiorstw.

Słowa kluczowe: zrównoważony rozwój przedsiębiorstw, stabilność makroekonomiczna.

Klasyfikacja JEL: D04, D20, Q50

---

* Dr, Uniwersytet Łódzki, Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny; e-mail: anna.misztal@uni.lodz.pl

1. Wstęp

Globalizacja, zmiany klimatu, wzrost świadomości odnośnie do skutków prowadzenia działalności gospodarczej mają kluczowe znaczenie dla ewolucji w podejściu do zarządzania rozwojem podmiotów gospodarczych. Kwestią kluczową staje się uwzględnienie wpływu funkcjonowania przedsiębiorstw na lokalne społeczności i środowisko naturalne. Na popularności zyskuje koncepcja zrównoważonego rozwoju, której podstawowym przesłaniem jest zachowanie obecnych warunków i możliwości życia dla przyszłych pokoleń. Idea zrównoważonego rozwoju na poziomie mikroekonomicznym odnosi się do funkcjonowania podmiotów gospodarczych, organizacji, instytucji i gospodarstw domowych. Niniejszy artykuł ma na celu ocenę poziomu zrównoważonego rozwoju przedsiębiorstw w Bułgarii, Czechach, Polsce i Rumunii oraz określenie wpływu stabilizacji makroekonomicznej na jego poziom. Początkowe rozważania poświęcono omówieniu podstawowych zagadnień teoretycznych związanych ze zrównoważonym rozwojem przedsiębiorstw i jego determinantami. W zasadniczej części opracowania przedstawiono wyniki badań empirycznych dotyczących zależności pomiędzy zrównoważonym rozwojem przedsiębiorstw a stabilizacją makroekonomiczną.

2. Wybrane problemy zrównoważonego rozwoju przedsiębiorstw

Koncepcja zrównoważonego rozwoju rozwinęła się jako przeciwwaga dla tradycyjnego podejścia do rozwoju gospodarczego, w którym zdaniem E.U. von Weizsäckera „globalizację rynków i monetarne podejście do wielu dziedzin życia uważano za drogę do powszechnego dobrobytu, spychając na margines sprawy środowiska naturalnego, zasad współżycia między ludźmi i moralności”¹. Gwałtowny rozwój gospodarczy stał się jedną z głównych przyczyn degradacji środowiska naturalnego i zmian klimatycznych. Wzrost świadomości na temat negatywnych aspektów działalności ludzkiej doprowadził do pojawienia się nowego paradygmatu rozwoju podkreślającego konieczność uwzględnienia w nim kwestii społecznych i środowiskowych. Pomimo iż koncepcja zrównoważonego rozwoju jest stosunkowo młoda, to doczekała się wielu podejść do jej konceptualizacji. Najbardziej rozpowszechniona definicja pochodzi z Raportu Komisji do Spraw Środowiska i Rozwoju „Nasza wspólna przyszłość”,

¹ H. Rogall, *Ekonomia zrównoważonego rozwoju. Teoria i praktyka*, Zysk i S-ka, Poznań 2010, s. 15.

określanego mianem Raportu Brundtland, wskazuje on, że jest to „proces przemian, który zapewnia zaspokajanie potrzeb obecnego pokolenia bez umniejszania szans rozwojowych przyszłych generacji”². Może być on rozumiany jako: „proces optymalizacji, oparty na minimalizowaniu strat ekologicznych związanych z osiągnięciem określonych korzyści gospodarczych i społecznych. Wymaga nieustannej kontroli i sterowania, przy jednoczesnym preferowaniu czystych technologii chroniących środowisko”³. Kompleksowe podejście do koncepcji wskazuje, że „obejmuje ona wszystkich i wszystko – dotyczy wielu aspektów działalności człowieka i jego relacji z otoczeniem, a jej realizacja wymaga współdziałania ludzi i instytucji reprezentujących odmienne profesje, punkty wyjściowe i wizje przyszłości”⁴. Definicje zrównoważonego rozwoju podkreślają konieczność harmonizacji celów społeczno-gospodarczych i ekologicznych⁵, ochronę środowiska naturalnego i wzmocnienie sprawiedliwości społecznej⁶. Zrównoważony rozwój oznacza zatem maksymalizację korzyści społeczno-gospodarczych przy zachowaniu użyteczności oraz jakości zasobów przyrody w długim okresie⁷. U podstaw zrównoważonego rozwoju leży „konieczność zapewnienia poprawy jakości życia obecnych i przyszłych pokoleń poprzez kształtowanie właściwych proporcji między trzema rodzajami kapitału: ekonomicznym, ludzkim i przyrodniczym”⁸. Treściwa definicja wskazuje, że jest to „ład zintegrowany, czyli swoista gra ograniczeń w korzystaniu ze wszyst-

² **E. Mazur-Wierzbicka**, *Koncepcja zrównoważonego rozwoju jako podstawa gospodarowania środowiskiem przyrodniczym*, w: **D. Kopycińska**, *Funkcjonowanie gospodarki polskiej w warunkach integracji i globalizacji*, Wydawnictwo Katedra Mikroekonomii US, Szczecin 2005, s. 34.

³ **K. Firliej, D. Sikorska, I. Wielewska, B. Jeleń**, *Rola i miejsce zrównoważonego rozwoju w działalności polskich przedsiębiorstw*, w: *Integracja problemów środowiskowych i teorii zrównoważonego rozwoju w systemie zarządzania przedsiębiorstwem*, Politechnika Białostocka, Centrum Zrównoważonego Rozwoju i Zarządzania Środowiskiem, Białystok 2005, s. 264.

⁴ **E. Majewski**, *Trwały rozwój i trwałe rolnictwo – teoria a praktyka gospodarstw rolniczych*, Wydawnictwo SGGW, Warszawa 2008, s. 11.

⁵ **I. Sachs**, *Globalne problemy ekorozwoju*, w: *Wdrażanie polityki ekorozwojem* (materiały konferencyjne), Kraków 1995; **K. Dubel**, *Uwarunkowania przyrodnicze w planowaniu przestrzennym*, Ekonomia i Środowisko, Białystok 1998.

⁶ **D. Dunphy, J. Benveniste, A. Griffiths, P. Sutton**, *Sustainability: The Corporate Challenge of the 21st Century*, Allen & Unwin, New South Wales 2000.

⁷ **B. Fiedor, S. Czaja, A. Graczyk, Z. Jakubczyk**, *Podstawy ekonomii środowiska i zasobów naturalnych*, C.H. Beck, Warszawa 2002.

⁸ **B. Piontek**, *Koncepcja rozwoju zrównoważonego i trwałego Polski*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2002, s. 27.

kich kapitałów”⁹. Zrównoważony rozwój utożsamiany jest bardzo często z takimi kategoriami jak: zmiana, wzrost, postęp, długi okres czasu, ekorozwój, poprawa warunków i jakości życia¹⁰.

Zrównoważony rozwój może być rozpatrywany w skali makroekonomicznej, odnosi się wówczas do funkcjonowania całych gospodarek, jak i w skali mikroekonomicznej, analizie podlegają wówczas podmioty gospodarcze, instytucje, organizacje oraz gospodarstwa domowe. Wydaje się, że uzyskanie pozytywnych efektów w zakresie dbania o klimat i środowisko naturalne wymaga podjęcia działań w szczególności przez przedsiębiorstwa, których działalność w znacznym stopniu przyczynia się do degradacji zasobów przyrody¹¹.

Mianem przedsiębiorstwa zrównoważonego określa się podmiot gospodarczy, który na równi z celami ekonomicznymi realizuje cele społeczne i w zakresie ochrony środowiska naturalnego. Zrównoważony rozwój przedsiębiorstwa może być rozumiany jako strategia uwzględniająca bieżące potrzeby właścicieli i interesariuszy przedsiębiorstwa, przy jednoczesnej dbałości o zasoby przyrody, po to by mogły one służyć przyszłym pokoleniom¹². Przedsiębiorstwo, realizując koncepcje zrównoważonego rozwoju, musi „uwzględnić w swojej działalności wszystkie aspekty środowiskowe i społeczne”¹³. Zrównoważony rozwój przedsiębiorstwa to „rozwój społeczny i gospodarczy przedsiębiorstw, umożliwiający dzisiejsze realizowanie aspiracji i osiąganie zysków bez naruszania możliwości realizowania aspiracji i osiągania zysków w przyszłości”¹⁴.

⁹ **T. Borys**, *Koncepcja zrównoważonego rozwoju w naukach ekonomicznych*, w: **B. Poskrobko** (red.), *Ekonomia zrównoważonego rozwoju. Zarys problemów badawczych i dydaktyki*, Wyższa Szkoła Ekonomiczna, Białystok 2010.

¹⁰ **R. Ciegis**, **R. Zeleniute**, *Ekonomikos plētra darnaus vystymosi aspektu*, Taikomoji ekonomika: sisteminiai tyrimai 2008/2 (1); **L. Dvořáková**, **J. Zborková**, *Integration of Sustainable Development at Enterprise Level*, *Procedia Engineering* 2014/69; **P. Vare**, **W. Scott**, *Learning for a Change: Exploring the Relationship Between Education and Sustainable Development*, *Journal of Education for Sustainable Development* 2007/1 (2); **S. Sterling**, *Learning for resilience, or the resilient learner? Towards a necessary reconciliation in a paradigm of sustainable education*, *Environmental Education Research* 2010/16.

¹¹ **A. Pabian**, *Sustainable personnel – pracownicy przedsiębiorstwa przyszłości*, *Zarządzanie Zasobami Ludzkimi* 2011/5, s. 11.

¹² **W.M. Grudzewski**, **I.K. Hejduk**, **A. Sankowska**, **M. Wańtuchowicz**, *Sustainability w biznesie, czyli przedsiębiorstwo przyszłości – zmiany paradygmatów i koncepcji zarządzania*, Poltext, Warszawa 2010, s. 303.

¹³ **T. Trojanowski**, *Przedsiębiorstwo wobec wyzwań zrównoważonego rozwoju*, *Zeszyty Naukowe Politechniki Śląskiej, Organizacja i Zarządzanie* 2015/77, s. 244.

¹⁴ **A. Witek-Crabb**, *Zrównoważony rozwój przedsiębiorstw – więcej niż ekorozwój*, w: **H. Brdulak**, **T. Gołębiowski**, *Trans '05 Wspólna Europa, Zrównoważony rozwój przedsiębiorstwa a relacje z interesariuszami*, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Warszawa 2005, s. 564.

Zrównoważony rozwój przedsiębiorstwa może być utożsamiany z „trwałym rozwojem, zgodnym z wymaganiami ochrony środowiska i w którym potrzeby obecnego pokolenia mogą być zaspokojone bez umniejszania szans przyszłych pokoleń na ich zaspokojenie”¹⁵. Oznacza on „zaspokajanie potrzeb bezpośrednich i pośrednich interesariuszy firmy [...] bez ograniczania jego zdolności do zaspokajania potrzeb przyszłych interesariuszy”¹⁶ lub jako „osiąganie sukcesu dziś bez uszczerbku dla potrzeb przyszłości”¹⁷. Szerokie podejście do zrównoważonego rozwoju przedsiębiorstwa podkreśla kompleksowość relacji, uwarunkowań rozwoju, zależności pomiędzy czynnikami wewnętrznymi i zewnętrznymi, harmonizacji działań podejmowanych w sferze ekonomicznej, społecznej i środowiskowej. Wąskie podejście koncentruje się na środowisku przyrodniczym i odnosi się do zarządzania środowiskowego¹⁸.

W literaturze przedmiotu obok terminu zrównoważone przedsiębiorstwo funkcjonuje termin zrównoważona przedsiębiorczość, która stanowi ciąg działań ukierunkowanych na realizację idei zrównoważonego rozwoju w praktyce gospodarczej. Zrównoważone przedsiębiorstwo określa podmiot, który obok maksymalizacji zysku, kieruje się sprawiedliwością społeczną oraz dbałością o dobro planety¹⁹. Na podkreślenie zasługuje fakt, że zrównoważone przedsiębiorstwo, dbając o zasoby przyrody, nie powinno zaniedbywać celu, jakim jest osiągnięcie zysku²⁰. Należy jednak zauważyć, że niektórzy przedstawiciele literatury przedmiotu, zajmując się problematyką zrównoważonej przedsiębiorczości, skupiają się albo na kwestiach społecznych, albo środowiskowych²¹. Co

¹⁵ **A. Doś**, *Współczesne koncepcje celu przedsiębiorstwa w aspekcie implementacji zasad zrównoważonego rozwoju*, w: **T. Famulska, J. Nowakowski**, *Kontrowersje wokół finansów*, Difin, Warszawa 2011, s. 304.

¹⁶ **T. Dyllick, K. Hockerts**, *Beyond the case for corporate sustainability*, *Bus Strat Environ* 2002/11.

¹⁷ **J. Boudreau, P. Ramstad**, *Talentship, talent segmentation, and sustainability: A new HR decision science paradigm for a new strategy definition*, *Human Resource Management* 2005/44 (2).

¹⁸ **T. Pakulska, M. Poniadowska-Jaksch**, *Rozwój zrównoważony – „szeroka i wąska” interpretacja, stan wiedzy*, <http://www.sgh.waw.pl>; stan na 27.01.2019 r.

¹⁹ **K. Hockerts, R. Wüstenhagen**, *Greening Goliaths versus emerging Davids – Theorizing about the role of incumbents and new entrants in sustainable entrepreneurship*, *Journal of Business Venturing* 2010/25 (5), s. 481–492.

²⁰ **T.J. Dean, J.S. McMullen**, *Toward a theory of sustainable entrepreneurship: Reducing environmental degradation through entrepreneurial action*, *Journal of Business Venturing* 2007/22 (1), s. 50–76.

²¹ **K. Fellnhöfer, S. Kraus, R. Bouncken**, *Sustainable entrepreneurship: a current review of literature*, *International Journal of Business Research* 2014/14 (3), s. 163–172.

więcej, w ostatnim czasie coraz widoczniej podkreślane jest znaczenie i dbałość o realizację celów społecznych²².

Realizacja idei wymaga zmiany podejścia kadry zarządzającej i poszczególnych pracowników, niesie za sobą konieczność wprowadzenia „nowych sposobów organizacji i zarządzania jednostkami gospodarczymi, przejawiające się zastępowaniem technologii uciążliwej dla środowiska, urządzeniami technologicznymi, które są dla niego przyjazne oraz zapewniają bezpieczeństwo i komfort ludzi”²³. Na drodze do zrównoważonego rozwoju konieczne jest podejmowanie przez podmioty gospodarcze działań ukierunkowanych na ograniczenie zużycia zasobów naturalnych i energii, wykorzystywanie odnawialnych źródeł energii, redukcję emisji zanieczyszczeń oraz wytwarzanych odpadów²⁴. Realizacja idei zrównoważonego rozwoju „nie oznacza rezygnacji z dążenia do zysku jako jednego z podstawowych celów przedsiębiorstwa. Dochodzą do tego korzyści w postaci pozytywnego wizerunku, zainteresowania ze strony odbiorców, efektywnej współpracy z interesariuszami”²⁵. Efektywność zrównoważonego rozwoju przedsiębiorstw uzależniona jest od odpowiednio sformułowanej wielowymiarowej strategii uwzględniającej relację podmiotu gospodarczego z jego otoczeniem oraz umiejętności jej implementacji we wszystkich procesach przedsiębiorstwa²⁶.

3. Determinanty zrównoważonego rozwoju przedsiębiorstw

Realizacja koncepcji zrównoważonego rozwoju przez przedsiębiorstwa stanowi wyzwanie, które wymaga nowego podejścia do zarządzania, innowacyjnego spojrzenia na organizację, wdrożenia nowych modeli biznesowych, uwzględniających triadę celów: ekonomicznych, społecznych i środowiskowych. U podstaw implementacji koncepcji zrównoważonego rozwoju na poziomie

²² N.M.P. Bocken, S.W Short, P. Rana, S. Evans, *A literature and practice review to develop sustainable business model archetypes*, Journal of Cleaner Production 2014/65, s. 42–56.

²³ B. Poskrobko, *Teoretyczne aspekty ekorozwoju*, *Ekonomia i Środowisko* 1997/1 (10), s. 7.

²⁴ G. Hilson, B. Mureka, *Sustainable development in the mining industry: clarifying the corporate perspective*, *Resources Policy* 2000/26, s. 227–238.

²⁵ K. Gadomska-Lila, J. Wasilewicz, *Zrównoważony rozwój i społeczna odpowiedzialność z perspektywy biznesowej*, *Studia i Prace WNEIZ US* 2016/46/1, s. 306–307.

²⁶ E. Sidorczuk-Pietraszko, *Rola koncepcji zrównoważonego rozwoju w doskonaleniu Systemów Zarządzania Środowiskowego*, w: A. Matuszak-Flejszman (red.), *Doskonalenie systemu zarządzania środowiskowego a zrównoważony rozwój*, Polskie Zrzeszenie Inżynierów i Techników Sanitarnych, Poznań 2009, s. 16–18.

mikroekonomicznym leży przekonanie o długofalowym podejściu do zarządzania rozwojem, ukierunkowanym na maksymalizację korzyści interesariuszy i dbałość o zasoby przyrody. Zasadniczą rolę powinny tu odgrywać kwestie związane z marketingiem zrównoważonym, którego mianem określa się „marketing odpowiedzialny społecznie, prowadzony z poszanowaniem środowiska naturalnego, który zaspokaja bieżące potrzeby konsumentów i przedsiębiorstw, zachowując jednocześnie lub nawet poprawiając zdolność następnych pokoleń do zaspokojenia ich potrzeb w przyszłości”²⁷. Zrównoważony rozwój wymaga zatem jego wykorzystania w celu optymalizacji podejmowanych decyzji dotyczących zysków, dobrobytu społeczeństwa i środowiska naturalnego. Jednocześnie umożliwia on budowę marki przedsiębiorstwa i jej rozwój poprzez odpowiednie działania, tworzące obraz podmiotu gospodarczego jako podmiotu nowoczesnego, dbającego o otoczenie zewnętrzne, środowisko naturalne i pracowników²⁸.

Zrównoważony rozwój przedsiębiorstw uzależniony jest od szeregu czynników, które można podzielić na dwie zasadnicze grupy:

- determinanty zewnętrzne: stabilność polityczna, poziom rozwoju społeczno-gospodarczego kraju oraz perspektywy jego wzrostu, uwarunkowania prawne (w tym przede wszystkim krajowe i międzynarodowe regulacje i normy prawne w zakresie ochrony środowiska naturalnego), świadomość społeczna odnośnie do wpływu działalności człowieka na zasoby przyrody, wsparcie finansowe dla działań na rzecz ochrony środowiska naturalnego, programy edukacyjne;
- determinanty wewnętrzne: stabilność finansowa przedsiębiorstwa, elastyczność i zdolność do adaptacji do zmieniającego się otoczenia, chęć do podejmowania ryzyka, świadomość społeczna i ekologiczna, kultura organizacyjna i świadome przywództwo, wielkość przedsiębiorstwa i branże, w których ono działa²⁹.

Ze względu na podjęty temat opracowania analizie poddano wpływ stabilizacji makroekonomicznej na zrównoważony rozwój przedsiębiorstw. Przez

²⁷ D. Kadirov, *Sustainability marketing systems*, VDM Verlag Dr. Muller 2010.

²⁸ T. Trojanowski, *op. cit.*, s. 244.

²⁹ W.M. Grudzewski, I.K. Hejduk, A. Sankowska, M. Wańtuchowicz, *Sustainability w biznesie, czyli przedsiębiorstwo przyszłości. Zmiany paradygmatów i koncepcji zarządzania*, Wydawnictwo Poltext, Warszawa 2010, s. 299–304; M. Urbaniec, *Wpływ innowacji ekologicznych na rozwój zrównoważony*, w: E. Sidorcuk-Pietraszko (red.), *Funkcjonowanie przedsiębiorstw w warunkach zrównoważonego rozwoju i gospodarki opartej na wiedzy*, Wyd. WSE w Białymstoku, Białystok 2009.

stabilizację makroekonomiczną należy rozumieć „odpowiednią konfigurację wskaźników gospodarczych, które odpowiadają warunkom wzrostu gospodarczego”³⁰. Stanowi ona swoisty układ makroekonomiczny, którego cechą podstawową jest zrównoważenie strumieni i zasobów poprzez stworzenie odpowiednich uwarunkowań prawnych, politycznych i strukturalnych umożliwiających jak najpełniejsze wykorzystanie mocy wytwórczych³¹.

Jednym z narzędzi wykorzystywanych w analizie stabilizacji makroekonomicznej jest metoda pięciokąta, której istota polega na obserwacji podstawowych wielkości ekonomicznych, takich jak: tempo wzrostu produktu krajowego brutto, stopa rejestrowanego bezrobocia, stopa inflacji (relacja stopy zadłużenia sektora państwowego saldo budżetu państwa do produktu krajowego brutto), stopa zadłużenia zagranicznego (relacja salda obrotów bieżących do produktu krajowego brutto). Pole pięciokąta zbudowane jest z pięciu trójkątów:

- A – trójkąt sfery realnej (stopa wzrostu gospodarczego i stopy bezrobocia);
- B – trójkąt stagflacji (stopa bezrobocia i inflacji);
- C – trójkąt budżetu i inflacji;
- D – trójkąt równowagi finansowej;
- E – trójkąt sektora zewnętrznego³².

Zaletą metody jest możliwość wyodrębnienia czynników wewnętrznych (trójkąt A + B + C) i zewnętrznych (trójkąt D + E) mających wpływ na stabilizację makroekonomiczną.

4. Metodyka badania wpływu stabilizacji makroekonomicznej na zrównoważony rozwój przedsiębiorstw

Badanie dotyczące wpływu poziomu stabilności makroekonomicznej na zrównoważony rozwój przedsiębiorstw przeprowadzono dla Bułgarii, Czech, Polski i Rumunii w latach 2008–2017. Ze względu na chęć uwzględnienia wyników

³⁰ A. Grynia, J. Marcinkiewicz, *Proces stabilizacji makroekonomicznej w wybranych krajach Unii Europejskiej*, Studia Ekonomiczne. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach 2017/319, s. 42.

³¹ G. Kołodko, *Polityka finansowa – transformacja – wzrost*, Wydawnictwo Instytut Finansów, Warszawa 1991.

³² G.W. Kołodko, *Kwadratura pięciokąta. Od załamania gospodarczego do trwałego wzrostu*, Poltext, Warszawa 1993; J. Misala, *Stabilizacja makroekonomiczna w Polsce w okresie transformacji ze szczególnym uwzględnieniem deficytów bliźniaczych*, Politechnika Radomska, Radom 2007.

całego sektora przedsiębiorstw wykorzystano dane pochodzące z bazy Eurostat. Stanowi to dość istotne ograniczenie ze względu na zakres i treść publikowanych danych (bardziej szczegółowa analiza może być oparta o raporty zrównoważonego rozwoju przedsiębiorstw uwzględniające zalecenia GRI, ograniczałoby to jednak badanie do jedynie promila podmiotów gospodarczych składających stosowne raporty).

Podstawowym celem badania jest określenie wpływu stabilności makroekonomicznej na zrównoważony rozwój przedsiębiorstw. Analizę przeprowadzono w następujących etapach:

- 1) Wyznaczono syntetyczne wskaźniki zrównoważonego rozwoju przedsiębiorstw w oparciu o następujące wskaźniki analityczne:
  - stymulanty: liczba przedsiębiorstw, obrót brutto (miliony euro), wartość produkcji (miliony euro), wartość dodana według kosztu czynnika (miliony euro), nadwyżka operacyjna brutto (miliony euro), całkowite zakupy towarów i usług (miliony euro), inwestycje brutto w dobra materialne (miliony euro), nadwyżka operacyjna brutto, udział nadwyżki operacyjnej brutto w wartości dodanej, stopa inwestycji (%), wynagrodzenia (miliony euro), koszty zabezpieczenia społecznego (miliony euro), całkowite zatrudnienie, obrót na pracownika (tysiące euro), wydajność pracy (tysiące euro), wynagrodzenie w relacji do wydajności (%), wartość dodana brutto na pracownika (tysiące euro), stopa wzrostu zatrudnienia (%), liczba zatrudnionych na przedsiębiorstwo, inwestycje na osobę zatrudnioną (tysiące euro);
  - destymulanty: udział kosztów pracy w wartości produkcji (%), przeciętny koszt na pracownika (tysiące euro), koszty personelu (miliony euro), udział kosztów personelu w całkowitych zakupach towarów i usług (%), emisje (tony): dwutlenku węgla, metanu, tlenu azotu, tlenków siarki, amoniaku, tlenu węgla, tlenków azotu oraz wytwarzanie odpadów ogółem (tony).
- 2) Normalizacji zmiennych dokonano przy wykorzystaniu następujących wzorów:
  - stymulanty:

$$S_{ij} = \frac{x_{ij}}{\max x_{ij}}$$

gdzie:

x_{ij} – wartość i-tej zmiennej w roku j,

$\max x_{ij}$ – maksymalna wartość i-tej zmiennej w j-tym roku;

– destymulanty:

$$S_{ij} = \frac{\min x_{ij}}{x_{ij}}$$

gdzie:

$\min_{x_{ij}}$ – minimalna wartość i-tej zmiennej w j-tym roku.

Syntetyczny wskaźnik wyznaczono w oparciu o wzór:

$$S_j = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n S_{ij}$$

gdzie:

S_j – zagregowana wartość wskaźnika dla j-tego roku,

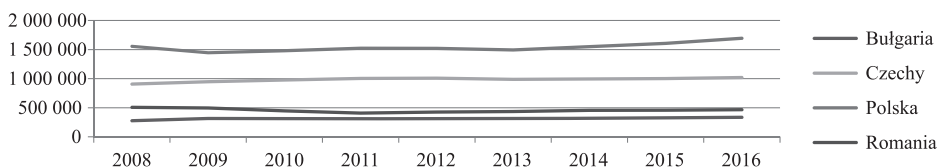
n – liczba wskaźników użytych w modelu.

- 1) Wyznaczono pięciokąt stabilizacji makroekonomicznej (PSM).
- 2) Dokonano oceny zależności pomiędzy wyznaczonym wskaźnikiem PSM a syntetycznym wskaźnikiem zrównoważonego rozwoju przedsiębiorstw za pomocą wskaźnika korelacji liniowej Pearsona oraz oszacowano model regresji wielorakiej stopnia wpływu stabilności makroekonomicznej krajów na zrównoważony rozwój przedsiębiorstw.

5. Wyniki badania

Największa przeciętna liczba zarejestrowanych przedsiębiorstw w latach 2008–2016 występuje w Polsce (ponad 1,5 mln podmiotów), w Czechach niepełna 1 mln podmiotów, najmniejsza zaś w Bułgarii 0,3 mln (wykres 1).

WYKRES 1: Liczba przedsiębiorstw w wybranych krajach Europy Środkowo-Wschodniej w latach 2008–2016

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych Eurostat.

Przeciętny najwyższy poziom wskaźnika zrównoważonego rozwoju odnotowano w Czechach (0,91), podobny jego poziom wystąpił w Polsce (0,9). Najniższą przeciętną wartość wskaźnika odnotowano w Bułgarii (0,78). Najwyższa

maksymalna wartość wskaźnika wyniosła 0,97 w Czechach w 2017 r., najniższa wartość wskaźnika zrównoważonego rozwoju przedsiębiorstw wyniosła 0,66 w Bułgarii w 2010 r. (tabela 1).

TABELA 1: *Wskaźniki zrównoważonego rozwoju przedsiębiorstw w wybranych krajach Europy Środkowo-Wschodniej w latach 2008–2017*

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Max	Min	Średnia
Bułgaria	0,80	0,70	0,66	0,73	0,75	0,79	0,82	0,85	0,87	0,87	0,87	0,66	0,78
Czechy	0,89	0,77	0,88	0,93	0,90	0,89	0,92	0,96	0,95	0,97	0,97	0,77	0,91
Polska	0,85	0,82	0,86	0,89	0,87	0,89	0,93	0,94	0,94	0,96	0,96	0,82	0,90
Rumunia	0,86	0,67	0,74	0,88	0,84	0,86	0,87	0,89	0,90	0,92	0,92	0,67	0,84

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych Eurostat.

Najwyższą tendencję rozwojową wskaźnika zrównoważonego rozwoju przedsiębiorstw odnotowano w Bułgarii (współczynnik przed zmienną t wyniósł 0,0187), najniższą zaś w Czechach (0,0142). Należy jednakże zauważyć, że we wszystkich analizowanych państwach parametr przed zmienną t jest dodatni, co świadczy o tym, że tendencja wzrostowa wskaźnika zrównoważonego rozwoju występuje we wszystkich analizowanych krajach.

TABELA 2: *Linia trendu dla wskaźnika zrównoważonego rozwoju przedsiębiorstw (zmienna zależna czas (t)) w latach 2008–2017*

Bułgaria	$y = 0,0187t + 0,6813$	$R^2 = 0,6085$
Czechy	$y = 0,0142t + 0,828$	$R^2 = 0,5636$
Polska	$y = 0,0144t + 0,816$	$R^2 = 0,8935$
Rumunia	$y = 0,0175t + 0,7467$	$R^2 = 0,4635$

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych Eurostat.

Wskaźniki stabilizacji makroekonomicznej PSM we wszystkich analizowanych krajach wskazują na tendencje wzrostową (podobnie jak wskaźniki PSM1 i PSM2). Należy zauważyć, że wyznaczone wskaźniki dla wszystkich analizowanych państw są na zbliżonym poziomie. Przeciętne wartości wskaźnika PSM wynoszą dla Bułgarii 0,48, dla Czech 0,5, Polski 0,44, a dla Rumunii 0,43.

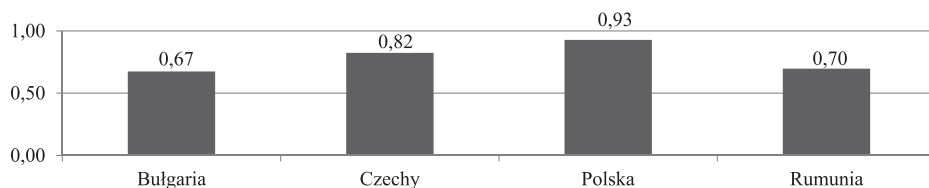
TABELA 3: *Wskaźniki do Pięciokąta stabilizacji makroekonomicznej (PSM) w wybranych krajach Europy Środkowo-Wschodniej w latach 2008–2017*

	Wskaźnik	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Bułgaria	PSM 1	0,35	0,26	0,28	0,29	0,29	0,30	0,26	0,32	0,34	0,31
	PSM 2	0,00	0,03	0,17	0,21	0,18	0,22	0,23	0,21	0,26	0,31
	PSM	0,35	0,29	0,44	0,49	0,47	0,52	0,49	0,52	0,61	0,62
Czechy	PSM 1	0,31	0,26	0,29	0,30	0,27	0,31	0,33	0,37	0,36	0,36
	PSM 2	0,17	0,13	0,13	0,16	0,16	0,18	0,21	0,22	0,24	0,24
	PSM	0,48	0,39	0,42	0,46	0,43	0,49	0,54	0,59	0,60	0,60
Polska	PSM 1	0,30	0,25	0,25	0,28	0,27	0,28	0,32	0,32	0,32	0,32
	PSM 2	0,07	0,12	0,10	0,10	0,13	0,17	0,16	0,20	0,20	0,22
	PSM	0,37	0,37	0,35	0,38	0,40	0,45	0,48	0,51	0,52	0,54
Rumunia	PSM 1	0,30	0,20	0,23	0,27	0,29	0,31	0,33	0,34	0,33	0,35
	PSM 2	-0,03	0,09	0,09	0,10	0,11	0,19	0,19	0,18	0,17	0,24
	PSM	0,27	0,29	0,32	0,37	0,40	0,50	0,52	0,52	0,50	0,59

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych Eurostat.

Współczynnik korelacji liniowej Pearsona pomiędzy wskaźnikiem zrównoważonego rozwoju przedsiębiorstw a poziomem stabilności makroekonomicznej we wszystkich analizowanych krajach jest istotny statystycznie na poziomie $p < 0,05$. Najwyższy poziom współczynnika korelacji odnotowano w przypadku zależności w Polsce (0,93), najniższy zaś w Bułgarii (0,67) (wykres 2).

WYKRES 2: *Korelacje pomiędzy wskaźnikiem zrównoważonego rozwoju przedsiębiorstw a wskaźnikiem PSM (oznaczone współczynniki korelacji są istotne z $p < ,05000$, $N = 10$ (braki danych usuwano przypadkami)*

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych Eurostat.

Wyniki regresji wielorakiej również wskazują na istotną statystycznie zależność pomiędzy analizowanymi zmiennymi. Najwyższą wartość współczynnika b^* odnotowano w przypadku Polski (0,93), co świadczy o tym, że jeżeli wskaźnik PSM wzrośnie o jednostkę, to wskaźnik zrównoważonego rozwoju wzrośnie o 0,93, przy współczynniku determinacji $R^2 = 86\%$. Najniższą wartość współczynnika odnotowano w przypadku Bułgarii 0,67 przy $R^2 = 0,46$ (tabela 4).

TABELA 4: Wyniki regresji zmiennej zależnej

		b^*	Bł. std. z b^*	b	Bł. std. z b	t(8)	p	R^2
Bułgaria	W. wolny			0,56	0,09	6,15	0,00	0,46
	PSM	0,67	0,26	0,48	0,18	2,59	0,03	
Czechy	W. wolny			0,61	0,07	8,18	0,00	0,68
	PSM	0,82	0,20	0,60	0,15	4,11	0,00	
Polska	W. wolny			0,63	0,04	16,83	0,00	0,86
	PSM	0,93	0,13	0,60	0,09	7,00	0,00	
Rumunia	W. wolny			0,64	0,08	8,20	0,00	0,49
	PSM	0,70	0,25	0,48	0,18	2,75	0,03	

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych Eurostat.

Wyniki przeprowadzonego badania wskazują, że we wszystkich analizowanych krajach mamy do czynienia ze stabilnym wzrostem wskaźnika zrównoważonego rozwoju przedsiębiorstw, ponadto poziom stabilizacji makroekonomicznej również wykazuje dodatnią dynamikę wzrostową. Współczynniki korelacji liniowej Pearsona oraz wyniki regresji wielorakiej wskazują, że we wszystkich analizowanych państwach występuje istotna zależność statystyczna pomiędzy badanymi zmiennymi. Stabilność makroekonomiczna jest zatem jednym z czynników mających wpływ na zrównoważony rozwój przedsiębiorstw. Należy jednakże zauważyć, że istnieje szereg różnorodnych uwarunkowań rozwoju ekonomicznego, społecznego i środowiskowego podmiotów gospodarczych, które powinny być poddane dalszej analizie.

6. Zakończenie

Problematyka zrównoważonego rozwoju przedsiębiorstw stanowi ciekawy obszar badawczy. Kwestie dotyczące społeczno-gospodarczego rozwoju podmiotów gospodarczych odbywającego się z poszanowaniem zasobów przyrody stanowią wyzwanie dla zarządzających przedsiębiorstwami i są jednym z podstawowych aspektów realizacji koncepcji zrównoważonego rozwoju. Zrównoważony rozwój przedsiębiorstw uzależniony jest od szeregu determinant o charakterze zewnętrznym i wewnętrznym. Uzyskane wyniki badania wskazują, że jednym z czynników mającym wpływ na zrównoważony rozwój przedsiębiorstw jest poziom stabilności makroekonomicznej. Otrzymane współczynniki korelacji liniowej Pearsona wyniosły odpowiednio dla Bułgarii 0,67, Czech 0,82, Polski 0,93 i Rumunii 0,7 na poziomie istotności $p < 0,05$. Podobne rezultaty dały wynik regresji wielorakiej. Najwyższy wpływ zmiany wskaźnika PSM widoczny jest w przypadku Polski ($b^* = 0,93$) oraz Czech ($b^* = 0,82$).

Stabilna gospodarka ma wpływ na decyzje podejmowane przez przedsiębiorców, sprzyja inwestycjom, w tym zaangażowaniu kapitałowemu w działania na rzecz ochrony środowiska naturalnego. Należy podkreślić, że równie istotne znaczenie ma tu sytuacja finansowo-majątkowa podmiotów gospodarczych oraz świadomość ekologiczna przedsiębiorców. Dalsze badania autorka skoncentruje na analizie danych panelowych, których źródłem będą wyniki przeprowadzonych ankiet. Pozwoli to na bardziej skrupulatną i całościową analizę determinant zrównoważonego rozwoju oraz ocenę, która grupa czynników, egzogenicznych czy też endogenicznych, jest istotniejsza. W dalszej kolejności możliwe będzie określenie kierunków i działań wspierających zrównoważony rozwój przedsiębiorstw.

Bibliografia

- Benveniste Jodie, Dunphy Dexter, Griffiths Andrew, Sutton Philip**, *Sustainability: The Corporate Challenge of the 21st Century*, Allen & Unwin, New South Wales 2000.
- Bocken Nancy, Short Samuel W., Padmakshi Rana, Evans Steve**, *A literature and practice review to develop sustainable business model archetypes*, Journal of Cleaner Production 2014/65.
- Borys Tadeusz**, *Koncepcja zrównoważonego rozwoju w naukach ekonomicznych*, w: Bazyl Poskrobko (red.), *Ekonomia zrównoważonego rozwoju. Zarys problemów badawczych i dydaktyki*, Wyższa Szkoła Ekonomiczna, Białystok 2010.

- Boudreau John W., Ramstad Peter M.**, *Talentship, talent segmentation, and sustainability: A new HR decision science paradigm for a new strategy definition*, Human Resource Management 2005/44 (2).
- Čiegis Remigijus, Zeleniūtė Ramunė**, *Ekonomikos plėtra darnaus vystymosi aspektu*, Taikomoji ekonomika: sisteminiai tyrimai 2008/2 (1).
- Dean Thomas J., McMullen Jeffery S.**, *Toward a theory of sustainable entrepreneurship: Reducing environmental degradation through entrepreneurial action*, Journal of Business Venturing 2007/22 (1).
- Doś Anna**, *Współczesne koncepcje celu przedsiębiorstwa w aspekcie implementacji zasad zrównoważonego rozwoju*, w: Teresa Famulska, Jerzy Nowakowski, *Kontrowersje wokół finansów*, Difin, Warszawa 2011.
- Dubel Krystyna**, *Uwarunkowania przyrodnicze w planowaniu przestrzennym*, Ekonomia i Środowisko, Białystok 1998.
- Dvořáková Lilia, Zborková Jitka**, *Integration of Sustainable Development at Enterprise Level*, Procedia Engineering 2014/69.
- Dyllick Thomas, Hockerts Kai**, *Beyond the case for corporate sustainability*, Bus Strat Environ 2002/11.
- Fellnhöfer Katharina, Kraus Sacha, Bouncken Ricarda**, *Sustainable entrepreneurship: a current review of literature*, International Journal of Business Research 2014/14 (3).
- Fiedor Bogusław, Czaja Stanisław, Graczyk Andrzej, Jakubczyk Zbigniew**, *Podstawy ekonomii środowiska i zasobów naturalnych*, C.H. Beck, Warszawa 2002.
- Firlej Krzysztof, Sikorska Daria, Wielewska Izabela, Jeleń Bogusław**, *Rola i miejsce zrównoważonego rozwoju w działalności polskich przedsiębiorstw*, w: *Integracja problemów środowiskowych i teorii zrównoważonego rozwoju w systemie zarządzania przedsiębiorstwem*, Politechnika Białostocka, Centrum Zrównoważonego Rozwoju i Zarządzania Środowiskiem, Białystok 2005.
- Gadomska-Lila Katarzyna, Wasilewicz Justyna**, *Zrównoważony rozwój i społeczna odpowiedzialność z perspektywy biznesowej*, Studia i Prace WNEIZ US 2016/46/1.
- Grudzewski Wiesław M., Hejduk Irena K., Sankowska Anna, Wańtuchowicz Monika**, *Sustainability w biznesie, czyli przedsiębiorstwo przyszłości – zmiany paradygmatów i koncepcji zarządzania*, Poltext, Warszawa 2010.
- Grynia Alina, Marcinkiewicz Jacek**, *Proces stabilizacji makroekonomicznej w wybranych krajach Unii Europejskiej*, Studia Ekonomiczne. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach 2017/319.
- Hilson Gavin, Murcka Barbara**, *Sustainable development in the mining industry: clarifying the corporate perspective*, Resources Policy 2000/26.
- Hockerts Kai, Wüstenhagen Rolf**, *Greening Goliaths versus emerging Davids – Theorizing about the role of incumbents and new entrants in sustainable entrepreneurship*, Journal of Business Venturing 2010/25 (5).
- Kadirov Djavlonbek**, *Sustainability marketing systems*, VDM Verlag Dr. Muller 2010.
- Kołodko Grzegorz W.**, *Kwadratura pięciokąta. Od załamania gospodarczego do trwałego wzrostu*, Poltext, Warszawa 1993.
- Kołodko Grzegorz W.**, *Polityka finansowa – transformacja – wzrost*, Wydawnictwo Instytut Finansów, Warszawa 1991.

- Majewski Edward**, *Trwały rozwój i trwałe rolnictwo – teoria a praktyka gospodarstw rolniczych*, Wydawnictwo SGGW, Warszawa 2008.
- Mazur-Wierzbicka Ewa**, *Koncepcja zrównoważonego rozwoju jako podstawa gospodarowania środowiskiem przyrodniczym*, w: Danuta Kopycińska, *Funkcjonowanie gospodarki polskiej w warunkach integracji i globalizacji*, Wydawnictwo Katedra Mikroekonomii US, Szczecin 2005.
- Misala Józef**, *Stabilizacja makroekonomiczna w Polsce w okresie transformacji ze szczególnym uwzględnieniem deficytów bliźniaczych*, Politechnika Radomska, Radom 2007.
- Pabian Arnold**, *Sustainable personnel – pracownicy przedsiębiorstwa przyszłości*, Zarządzanie Zasobami Ludzkimi 2011/5.
- Pakulska Teresa, Poniatowska-Jaksch Małgorzata**, *Rozwój zrównoważony – „szeroka i wąska” interpretacja, stan wiedzy*, <http://www.sgh.waw.pl>; stan na 27.01.2019 r.
- Piontek Barbara**, *Koncepcja rozwoju zrównoważonego i trwałego Polski*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2002.
- Poskrobko Bazyli**, *Teoretyczne aspekty ekorozwoju*, *Ekonomia i Środowisko* 1997/1 (10).
- Rogall Holger**, *Ekonomia zrównoważonego rozwoju. Teoria i praktyka*, Zysk i S-ka, Poznań 2010.
- Sachs Jeffrey**, *Globalne problemy ekorozwoju*, w: *Wdrażanie polityki ekorozwojem* (materiały konferencyjne), Kraków 1995.
- Sidorczuk-Pietraszko Edyta**, *Rola koncepcji zrównoważonego rozwoju w doskonaleniu Systemów Zarządzania Środowiskowego*, w: Alina Matuszak-Flejszman (red.), *Doskonalenie systemu zarządzania środowiskowego a zrównoważony rozwój*, Polskie Zrzeszenie Inżynierów i Techników Sanitarnych, Poznań 2009.
- Sterling Stephen**, *Learning for resilience, or the resilient learner? Towards a necessary reconciliation in a paradigm of sustainable education*, *Environmental Education Research* 2010/16.
- Trojanowski Tomasz**, *Przedsiębiorstwo wobec wyzwań zrównoważonego rozwoju*, Zeszyty Naukowe Politechniki Śląskiej, Organizacja i Zarządzanie 2015/77.
- Vare Paul, Scott William**, *Learning for a Change: Exploring the Relationship Between Education and Sustainable Development*, *Journal of Education for Sustainable Development* 2007/1 (2).
- Witek-Crabb Anna**, *Zrównoważony rozwój przedsiębiorstw – więcej niż ekorozwój*, w: Halina Brdulak, Tomasz Gołębiowski, *Trans '05 Wspólna Europa. Zrównoważony rozwój przedsiębiorstwa a relacje z interesariuszami*, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Warszawa 2005.

Anna MISZTAL

MACROECONOMIC STABILIZATION AND THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF ENTERPRISES – THE CASE OF BULGARIA, THE CZECH REPUBLIC, POLAND, AND ROMANIA

Abstract

Background: The main aim of this paper is to show the impact of macroeconomic stabilization on the sustainable development of enterprises in Bulgaria, the Czech Republic, Poland, and Romania. The analysed issues constitute an interesting and poorly recognized research area, which is taken into account in the development of activities that take place in relation to social and

environmental problems. Sustainable development is determined by several microeconomic and macroeconomic factors. One of the key factors on the the sustainable development of enterprise is macroeconomic stabilization, which can be understood as the stability of economic, political and social situation.

Research purpose: The main aim of this paper is to show the relationship between the level of sustainable development of enterprises in Bulgaria, the Czech Republic, Poland and Romania and the level of macroeconomic stability in these countries between 2008 and 2017.

Methods: The basic method used in this paper is the quantitative method. Synthetic indicators of macroeconomic stability were based on the concept of a pentagon of macroeconomic stabilization and a synthetic indicator of sustainable development of enterprises determined on the basis of the variable normalization method, followed by a statistical evaluation of the relationship between variables.

Conclusions: Initial considerations were devoted to discussing of selected theoretical issues related to the analyzed issues; the next part of the study describes the results of the study. The obtained Pearson linear correlation coefficients were 0.67 for Bulgaria, 0.82 for the Czech Republic, 0.93 for Poland, and 0.7 for Romania at the significance level $p < 0.05$. Similar results gave multiple regression results. The highest impact of the PSM ratio change is seen in Poland, ($b^* = 0.93$) and the Czech Republic ($b^* = 0.82$). Therefore, it should be assumed that macroeconomic conditions have a statistically significant impact on the sustainable development of enterprises.

Keywords: sustainable development of enterprises; macroeconomic stability.